

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihoitolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Ammatillinen järjestö tai edunvalvoja

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Neurovähemmistön Aktivistit ry ja sen nuorisosaosto Nuoret Aktivistit haluavat tällä kannanotolla ilmaista syvän huolensa sosiaalihoitolain ehdotetuista muutoksista. Vaikka nämä rakenteelliset muutokset on muotoiltu budjetin tasapainottamistoimenpiteiksi, ne ovat myös suorassa ristiriidassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (CRPD) ratifioinnin edellyttämän sopimussarjan 27/2016 sekä perustuslain 6 §:n (Yhdenvertaisuus) ja 19 §:n (Oikeus sosiaaliturvaan) kanssa. Ehdotus vaikuttaa suhteettomasti henkilöihin, joilla on näkymättömiä vammoja, erityisesti autistisiin henkilöihin ja henkilöihin, joilla on sosiaalisia, aistillisia ja kognitiivisia vammoja (neurovähemmistöt).

Ehdotetut muutokset eivät sisällä kattavaa lasten ja ihmisoikeuksien vaikutusten arviointia, joka olisi erityisesti suunnattu erityisen haavoittuvassa asemassa olevaan neurovähemmistöön kuuluville. Budjettirajoitteet eivät vapauta Suomen hallitusta sen perustuslaillisista velvollisuuksista tai kansainvälisistä sopimusvelvoitteista 27/2016 mukaisesti. Vaadimme kuntouttavan työtoiminnan erityislainsäädännöllisen kehyksen säilyttämistä, joka suojaa vammaisille erityisiä työllistymispolkuja. Vaadimme tiukkojen dokumentointistandardien säilyttämistä vammaisten henkilöiden, ml. neurovähemmistön, oikeusturvan varmistamiseksi. Vaadimme asiakasmaksujen korotuksista vapautusta vammaisille henkilöille, mukaan luettuna neurovähemmistölle. On tärkeää huomata,

että esimerkiksi monen autistin tarvitsemat pitkäaikaiset asumisratkaisut ovat yhteiskunnallisen vammaisten henkilöiden rakenteellisen syrjinnän seuraus.

Muutosten tarkoituksena vaikuttaa olevan leikata kustannuksia poistamalla asiakkaita joiden tukeminen on kallista, mutta joita viranomaisen/sosiaalityöntekijän on vaikea luokitella palvelukokonaisuuksiinsa. Koska autismi on pitkälti näkymätön vamma, joka määritellään pikemminkin kognitiivisen epätasaisuuden, aistiylherkkyyden ja toiminnanohjauksen toimintarajoitusten kuin fyysisen vamman perusteella, ehdotetut muutokset luovat käytännössä oikeudellisen kehyksen, jossa autistisen henkilön vammaisuuden erityisluonnetta käytetään juuri oikeuksien epäämisen perusteena. Tämä rikkoo suoraan YK:n vammaisyleissopimuksen (CRPD) ydintä, joka velvoittaa valtioita ottamaan huomioon kognitiiviset ja sosiaaliset esteet tasavertaisesti fyysisten esteiden rinnalla.

Esitys ei myöskään ole kokonaistaloudellisesti kannattava, sillä vammaisten ja erityisesti vammaisten marginaaliryhmien kuten neurovähemmistön ja erityisesti autistien aktiivinen systeemitason syrjäyttäminen johtaa lisäkustannuksiin ja valtion veromenetyksiin tulevaisuudessa. Ehdotetut muutokset ovat itseasiassa taloudellisesti haitallisia. Ne luovat negatiivisen kierteen, jossa valtio säästää minimaalisesti sosiaalipalveluissa, mutta ihmisoikeusrikkomusten lisäksi menettää huomattavasti enemmän verotuloja. Tähän sisältyy menetetyt vammaisten lasten vanhempien tuloverotulot, neurovähemmistöön kuuluvien vammaisten kansalaisten menetettävät (tulevat) verotulot sekä kasvavat julkisen terveydenhuollon kustannukset uupuneiden omaishoitajien määrän ja raskaampien palveluiden tarpeen kasvun vuoksi.

Esitetty lainsäädäntö ei täytä 27/2016 täytäntöönpano ehtoa toteuttaa 27/2016 sopimusta toteuttamaan kaikessa lainsäädännössä huomioitavia säädöksiä ja määräyksiä kaikkien vammaisia henkilöitä syrjivien tapojen ja käytäntöjen muuttamiseksi ja poistamiseksi. Tämä velvoite ei toteudu esitetyssä lainsäädännössä, sillä se ei sisällä säädöksiä ja määräyksiä varmistaa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista 27/2016 lainsäädännön mukaisesti. Sopimus on ollut Suomessa voimassa kymmenen vuotta, mutta sen toimeenpano ei ole vielä toteutunut ja täten edelleen kaikelta uudelta lainsäädännöltä vaaditaan säädöksiä ja määräyksiä varmistaa sopimuksen täysimääräinen toteutuminen. Ehdotettu lainsäädäntö ei ainoastaan jätä vahvistamatta 27/2016 toteuttamista, mutta sisältää kohtia jotka ovat suoraan tämän sopimuksen vastaisia.

Esitysluonnoksessa todetaan, ettei perustuslaki edellytä tiettyä lainsäädäntöä perusoikeuksien toteuttamiselle sosiaalipalveluiden kautta. Käytännössä perusoikeudet eivät voi kuitenkaan tämän lakiesityksen puitteissa toteutua. Esitys siis estää ja vaarantaa vammaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen ja on yksiselitteisesti YK:n vammaisopimuksen vastainen etenkin autistien ja muiden neurovähemmistöjen osalta.

Suomen eduskunta on 3.3.2025 hyväksynyt ja 10.4.2025 presidentti ratifioinut 27/2016 Valtioneuvoston asetus vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta, joka

velvoittaa Suomea kaikessa lainsäädännössä ja niihin liittyvässä ohjeistuksessa ja niiden toimeenpanossa:

“.. edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista.

Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.” (1 Artikla).

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Tavoitteiden saavuttaminen ei ole mahdollista tällaisia perustavanlaatuisia ihmisoikeudet turvaavia palveluita leikkaamalla. Nämä ihmiset tulevat siirtymään muiden - usein raskaampien - palveluiden piiriin, joka tulee yhteiskunnalle merkittävästi kalliimmaksi. Lisäksi perus- ja ihmisoikeuksien sekä YK:n vammaissopimuksen toteuttaminen edes nykyisellä hyvin puutteellisella tasolla sekä sen toteutumisen valvominen tulevat käytännössä täysin mahdottomiksi.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Muotoilu tuottaa merkittävän riskin sille, että ne vammaiset henkilöt, esim. autistit, joiden ei syystä tai toisesta arvioida täyttävän erityisen tuen tulkinnanvaraista kriteeriä jäävät vaille selkeää asiakassuunnitelmaa sekä omatyöntekijää. Neurovähemmistöön kuuluvilla on (lääketieteellisesti katsottuna) synnynnäisiä elämänmittaisia neurokehityksellisiä vammoja, kuten autismi, ADHD tai Touretten syndrooma. Nämä henkilöt, erityisesti autistit, tarvitsevat elämänmittaista tukea selviytyäkseen esteellisessä yhteiskunnassa toimimisesta ja arjen toiminnoista pysyvän sosiaalisen, kognitiivisen sekä aisteihin liittyvän toimintarajoitteen vuoksi. Pykäläesitys mahdollistaa jo valmiiksi vammais- ja sosiaalipalveluissa huonosti kohdatuksi tulevan ryhmän - neurovähemmistön - entistä laajemman ulossulkemisen palveluista. Tämä vaarantaa neurovähemmistön ihmis- ja perusoikeuksia ja on YK:n vammaissopimuksen vastaista. Erityiseen tukeen tulisi olla oikeutettu kaikki henkilöt, jotka täyttävät YK:n vammaissopimuksen vammaisen henkilön määritelmän.

Sosiaalihuoltolain ehdotettujen muutosten puitteissa 1 §:n (Lain tarkoitus) uudelleenjärjestely ja 5 a § (Erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden määritelmä ja palvelut) aiheuttavat syviä rakenteellisia ja

systemisiä riskejä. Nämä muutokset kohdistuvat suhteettomasti henkilöihin, joilla on näkymättömiä ja sosiaalisia vammoja – kuten autistisiin henkilöihin ja muuhun neurovähemmistöön.

"Epätasainen kykyprofiili" on autisteille ominaista – yksilöllä voi olla poikkeuksellisia älyllisiä tai verbaalisia taitoja tietyillä alueilla sekä samanaikaisesti vaikeita toimintarajoitteita toiminnanohjauksessa, aistisäätelyssä ja sosiaalisessa kommunikaatiossa. Ehdotus kaventaa erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan määritelmää yhdistämällä sen ilmeisiin kognitiivisiin puutteisiin tai nimenomaiseen fyysisiin tuen tarpeisiin. Koska monilla autistisilla ihmisillä (ainakin 60% autisteista) ei ole kehitysvammaa tai fyysisiä vammoja, virkamiehet/sosiaalityöntekijät käyttävät heidän ajoittain korkeaa verbaalista älykkyyttään tai akateemisia saavutuksiaan evätäkseen heiltä "erityisen tuen" aseman. Laki jättää huomiotta sen, että autistinen henkilö, joka pystyy selittämään algoritmisen ongelman, ei välttämättä pysty käsittelemään ruokakaupan aistillista ylikuormitusta, varaamaan aikaa sosiaalipalveluihin tai käsittelemään rutiinien muutosta. Autismi on pysyvä synnynnäinen vamma joka ei aina ole ulospäin havaittavissa.

Pykälän 5 a §:n ehdotetut uudet kriteerit suosivat näkyviä, silmämääräisesti mitattavia tuen tarpeita – kuten avun tarvetta fyysisessä peseytymisessä, syömisessä tai liikkumisessa. Palvelut priorisoidaan niille, joilta puuttuvat välittömät, helposti ulkoisesti havaittavat fyysiset itsehoito- tai toimintakyvyt. Autistisella henkilöllä on yleensä fyysiset kyvyt peseytymiseen tai ruoanlaittoon, mutta usein puuttuu toiminnanohjausjärjestelmä näiden tehtävien aloittamiseen, järjestämiseen tai suorittamiseen ilman vahvaa ja elämänmittaista tukea. Lisäksi aistijärjestelmän ja motoriikan erilaisuus voivat estää tavanomaisimpienkin arkiaskareiden suorittamisen itsenäisesti, ilman työ- ja toimintakyvyn menetystä. Ankkuroimalla "erityisen tuen" fyysisiin mittareihin, ehdotus poissulkee rakenteellisesti neurovähemmistön henkilöt ja (epäsuorasti) luokittelee heidän syvät päivittäiset kamppailunsa vammansa kanssa pelkäsi motivaation tai tahdonvoiman puutteeksi. Tämä on syrjintää.

Uusi ehdotus ja sen viitekehys siirtää todistustaakan asiakkaalle. Se tarkoittaa, että jos henkilö pystyy yhdessä tilanteessa fyysisesti täyttämään hakemuksen tai kommunikoimaan suullisesti, hän ei tarvitse omaa sosiaalityöntekijää tai tehostettuja oikeudellisia suoja-toimia.

Tämä rajoittaa tuen pakollisen antamisen vain henkilöille, joilla on syvä, havaittavissa oleva kognitiivinen toimintarajoite ja jättää huomiotta mm. ei-kehitysvammaiset autistit, joiden sosiaalinen ja aisteihin liittyvä vamma suhteessa ympäristöön aiheuttaa vakavia haasteita selvitä tavanomaisissa arki- ja sosiaalisissa konteksteissa.

Epämääräisen julkisen byrokratian navigointi on valtava este neurovähemmistöön kuuluville ihmisille. Pakollisen, käytännönläheisen hallinnollisen ohjauksen ja tuen poistaminen pakottaa heidät kokonaan pois yhteiskunnan tuki- ja palvelujärjestelmästä. Heistä tulee "näkyttömiä ja kadonneita" vammaisia ihmisiä, jotka eivät saa mitään palveluita. Ei siksi, etteivät he tarvitsisi niitä, vaan koska järjestelmä on rakennettu sulkemaan heidät ihmis- ja perusoikeudet turvaavien palveluiden ulkopuolelle, ja palvelut itsessään ovat heille esteellisiä.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Luvun 2 yhteydessä yleisen tavoitteen "hyvinvoinnin edistäminen" erottaminen omaksi erityislausekkeekseen (kuten erilliseksi 10 a §:ksi) saattaa näyttää pinnallisesti myönteiseltä, mutta vammaisten oikeuksien näkökulmasta tämä erottelu aiheuttaa kuitenkin merkittäviä systeemisiä vaaroja. Se luo rakenteellisen mekanismin, joka vaarantaa vammaisten ihmisten, erityisesti neurovähemmistön ja siihen kuuluvien autistien yhdenvertaisuuden. Sen vuoksi tätä erillistä luokittelua ei pitäisi tukea nyky muodossaan. "Hyvinvoinnin" erottaminen tavanomaisista "sosiaalipalveluista" tuo mukanaan useita kriittisiä riskejä.

Hyvinvointitoimenpiteiden siirtäminen erilliseen, yleistettyyn 10 a §:ään muuttaa konkreettisten ennaltaehkäisevien palveluiden pehmeiksi, abstrakteiksi kuntatason tavoitteiksi. Autistiset henkilöt tarvitsevat erittäin strukturoituja, yksilöllisiä ja pysyviä ennaltaehkäiseviä mukautuksia (esim. erityisiä aistimukautuksia ja kohdennettua toiminnanohjauksen henkilökohtaista apua) saavuttaakseen perustavanlaatuisen toiminnallisen yhdenvertaisuuden. Kun nämä toimet luokitellaan yleisen "hyvinvoinnin parantamisen" sateenvarjon alle yksittäisten sosiaalipalveluiden sijaan, ne menettävät laillisen täytäntöönpanokelpoisuutensa. Hyvinvointialue voi laillisesti väittää "edistävänsä yleistä hyvinvointia" laajojen aloitteiden kautta, mutta samalla järjestelmällisesti kieltää autistisen henkilön selviytymiseen tarvitsemat erityiset, räätälöidyt sosiaaliset ja muut mukautukset sekä tarvittavan henkilökohtaisen avun, joiden tulisi kuulua vammaisen, mm. autistin subjektiivisiin oikeuksiin.

Tämä 10 a § erottelu antaa siis hyvinvointialueille mahdollisuuden luokitella varhaisen puuttumisen autismiohjelmat "harkinnanvaraisiksi hyvinvointitoiminnoiksi" välttämättömän tuen ja avun sijaan. Koska autistiset henkilöt ovat vahvasti riippuvaisia jatkuvista, matalan tason mukautuksista rutiinien ylläpitämiseksi ja kognitiivisen ylikuormituksen estämiseksi, näiden "hyvinvointiohjelmien" objektiivisuus ja näin olleen palveluiden mahdollinen epäminenn voi aiheuttaa viivästyneen katastrofaalisen romahduksen. Se pakottaa autistit ja muut neurovähemmistön henkilöt odottamaan, kunnes he ovat absoluuttisessa akuutissa psykiatrisessa ja/tai somaattisessa kriisissä, ennen kuin he saavuttavat "ydinpalveluiden" kynnyksen, mikä rikkoo YK:n vammaisyleissopimuksen 27/2016 mukaisia tavoitteettomuusperiaatteita.

Yleiset "hyvinvointistrategiat" rakennetaan yleensä tilastollisen enemmistön tarpeiden ympärille – kuten julkiset kuntoiluhankkeet. Nämä laajat strategiat jättävät huomiotta neuropoikkeavien vammaisuuden todellisuuden. Yleinen kunnallinen "hyvinvointitapahtuma" on usein esteellinen, aistiärsykeitä ylikuormittava ympäristö autistiselle henkilölle kirkkaiden valojen, kovien äänien ja arvaamattomien sosiaalisten tilanteiden ja odotusten vuoksi. Jos valtio täyttää lakisääteiset velvoitteensa luvun 2 nojalla viittaamalla näihin yleisiin, erillisiin "hyvinvointikehyksiin", se luo syvää epäsuoraa syrjintää. Kehys jättää huomiotta sen tosiasian, että autistisen henkilön todellinen yhdenvertaisuus edellyttää heidän vammaisuuteensa mukautettua ympäristöä, ei kutsua osallistua yleiseen kansanterveysohjelmaan, joka laukaisee aisti- tai sosiaalisen uupumuksen.

Luvun 2 ja 10 a §:n muutokset on nimenomaisesti suunniteltu säästämään hyvinvointipalveluita tarjoavien alueiden kassavirran käyttöä. Lisäksi muotoilusta jää täysin epäselväksi se, millä tavoin pykälän edellyttämä hyvinvoinnin edistäminen toteutetaan etenkin vammaisten henkilöiden kohdalla, ja miten yhteisötason hyvinvointia voidaan tosiasiaassa edistää, kun jo rakennettu ympäristö sulkee vammaiset yhteisönä osallisuuden ulkopuolelle. Esimerkiksi 500 euroa/kk maksavan ennaltaehkäisevän palvelun epäminen 10 a §:n nojalla ei poista taustalla olevaa vammaa. Sen sijaan se varmistaa, että yksilö lopulta kärsii akuutin psykiatrisen tai fyysisen romahduksen. Kun näin tapahtuu, valtion on katettava ensihoidon, tahdosta riippumattoman psykiatrisen sairaalahoidon tai erikoistuneen laitoshoidon kustannukset, jotka voivat helposti ylittää 1 000 euroa päivässä.

10 a §:n saavuttamat lyhyen aikavälin säästöt pyyhkiytyvät pois raskaiden julkisen terveydenhuollon palveluiden, kuten sairaalahoidon, massiivisen kasvun myötä. Käyttämällä 10 a §:ää virallisten palvelujen aloittamiseen rajoittamiseen hallitus pakottaa perheet maksamaan kustannukset itse. Kun luku 2 vähentää saatavilla olevia ammatillisia hoitopaikkoja, perheenjäsenet joutuvat kokopäiväisiin, korvauksettomiin hoivaroolleihin. Autististen lasten tai aikuisten vanhemmat joutuvat vähentämään työaikaansa tai irtisanoutumaan kokonaan perheen hajoamisen estämiseksi. Tämä rasittaa merkittävästi Suomen veropohjaa, sillä valtio menettää työssäkäyvien vanhempien merkittäviä tuloverotuloja, joutuu maksamaan enemmän toimeentulotukea ja estää pysyvästi autistista henkilöä saamasta veronmaksajaksi ryhtymiseen tarvittavia työnteon, osallisuuden ja itsenäisen elämän turvaavia palveluita sekä kohtuullisia mukautuksia.

Lisäksi oikeusturvan (Oikeusturva – perustuslain 21 §) yhdistäminen luvun 2 virtaviivaistettuihin hallintomenettelyihin 10 a §:ään tuo mukanaan erittäin monitulkintaisia arviointilausekkeita (kuten palvelujen priorisointi "välittömien budjettirajoitusten" perusteella). Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus siihen, että viranomaiset käsittelevät hänen asiansa asianmukaisesti ja ilman mielivaltaista viivytystä. Antamalla hyvinvointialueille 10 a §:n mukaisen oikeuden evätä palvelut taloudellisten rajoitusten eikä objektiivisen lääketieteellisen tai sosiaalisen tarpeen perusteella laki tuhoaa oikeudellisen ennustettavuuden. Asiakkaat eivät voi tehokkaasti valittaa palvelun epäämisestä, jos epääminen on perusteltu muuttuvalla budjetilla eikä objektiivisella oikeudellisella perustalla. YK:n vammaisyleissopimuksen 19 artikla (Itsenäinen elämä) ja 26 artikla (Kuntoutus) edellyttävät, että sopimusvaltiot jatkuvasti laajentavat ja suojelevat täysimääräisen sosiaalisen osallisuuden ja itsenäisen elämän turvaavia rakenteita sekä palveluita. Pykälän 10 a §:n käyttöönotto taloudellisen seulonnan työkaluna, jolla on erityisesti tarkoitus supistaa ja rajoittaa pääsyä olemassa oleviin yhteisöpalveluihin, on regressiivinen ihmisoikeustoimenpide. Kansainvälisen lain mukaan maa ei voi käyttää kotimaista taloudellista säästöä laillisena perusteena vammaisten kansalaistensa aiemmin vakiintuneiden ja kodifioitujen oikeuksien riistämiseksi.

Luku 2 asettaa säännöt palvelujen hallinnoinnille, kun taas 10 a § edellyttää yksilön vaihtoehtoisten varojen, ensisijaisen vakuutuksen ja hallinnollisen omavaraisuuden intensiivistä ennakkotarkastusta ennen palvelun myöntämistä.

Autistisiin henkilöihin kohdistuu hallinnollinen kaksinkertainen todistustaakkaa vammaisuudestaan ja heidän oikeudesta palveluihin. Pykälän 10 a §:n mukaan asiakkaiden odotetaan keräävän, perustelevan ja jatkuvasti toimittavan laajoja taloudellisia ja lääketieteellisiä todisteita osoittaakseen, ettei heillä ole vaihtoehtoisia resursseja. Tämä vaatimus jättää huomiotta autismiin liittyvän pysyvän toiminnanohjauksen toimintahäiriön ja valtavan alttiuden loppuunpalamiselle yhteiskunnan rakenteissa navigoidessaan. Pykälän 10 a §:n edellyttämien asiakirjojen valtava määrä toimii keinotekoisena esteenä, joka saa autistiset asiakkaat hylkäämään hakemuksensa kokonaan ja jäämään ilman tarvitsemiaan palveluita.

Koska luku 2 siirtää paikallisista varhaisen tuen palveluiden rahoitusta korkean kynnyksen kriisilähtöiseen interventioon, erityisesti autistiset henkilöt, joiden tila saattaa olla vammaisuudesta huolimatta muuten vakaa, luokitellaan arvioinnissa "matalan riskin" henkilöiksi ja he jäävät uuden ehdotuksen myötä ilman perustason tukirakenteita. Ilman itsenäisen elämän, yhdenvertaisuuden sekä osallisuuden turvaavia vammaispalveluita, autistien ja muun neurovähemmistön mielenterveys heikkenee väistämättä. Tämä johtaa autistiseen loppuunpalamiseen, krooniseen katatoniaan, fyysisen toimintakyvyn romahtamiseen ja/tai vakaviin trauma- ja käytösoireisiin (esim. itsetuhoisuus) ja täten myös raskaiden ja kalliiden sosiaali- ja terveystalouden välttämättömään tarpeeseen.

Esitys ei sisällä 27/2016 sopimuksen vaatimia säädöksiä ja määräyksiä varmistaa vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus. Palveluita ei kuvata riittävällä tarkkuudella, jotta sen perusteella osattaisiin tuottaa kaikille vammaisille henkilöille esteettömiä ja heidän hyvinvointiaan edistäviä palveluita. 10 a § ei sisällä ohjeistusta varmistaa mm 27/2016 artikla 5 vaatimia seuraavia toimintoja:

2. Sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.
3. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen.
4. Erytistoimia, jotka ovat tarpeen vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden jouduttamiseksi tai saavuttamiseksi, ei katsota tämän yleissopimuksen tarkoittamaksi syrjinnäksi.

Palvelut tulee mukauttaa kaikille vammaisille tavalla joka on heille esteetöntä ja saavutettavaa sekä fyysisesti, aistillisesti että kognitiivisesti. Palveluiden saavutettavuuden vaatimusten kuvaukset tulee laatia niin, että laadinnassa vammaiset henkilöt ovat aktiivisesti edustettuna. Positiivisen erityiskohtelun käyttämistä tulee lisätä esitettyyn 10 a § mahdollisena toimenpiteenä varmistaa

vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen palveluita suunniteltaessa, tarjottaessa ja niitä toteutettaessa.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Sosiaalihuoltolain (sosiaalityö ja sosiaaliohjaus) luvun 3 ehdotettu uudelleenjärjestely ei ole selkeä eikä turvallinen vammaisille ja erityisesti neurovähemmistön vammaisille henkilöille.

Luvun 3 merkittävin rakenteellinen muutos on se, että sosiaalityö ja sosiaaliohjaus määritellään ensisijaisiksi menetelmiksi asiakkaan tarpeiden täyttämiseksi. Tämän uuden viitekehyksen mukaan konkreettisia sosiaalipalveluita myönnetään vain, jos pelkkä ammatillinen neuvonta ja ohjaus osoittautuvat riittämättömiksi.

Muutos olettaa, että keskustelu sosiaalityöntekijän kanssa tai ohjauksen saaminen elämässä vammaisena selviytymiseen on riittävä itsenäinen "palvelu". Neuvähemmistön henkilöt, kuten autistit, eivät kärsi neuvonnan puutteesta; he kärsivät sopimattomasta vammauttavasta ympäristöstä. Autisteilla on vakavia toiminnanohjauksen toimintarajoitteita, aistijärjestelmän ja -säätelyn merkittävää poikkeavuutta (aistivamma) sekä sosiaalinen vamma. Heitä ei voi "puhua tai ohjata pois vammaisuudestaan" sosiaalisella ohjauksella.

Autistit tarvitsevat konkreettisia palveluita – kuten aistisääteilyyn mukautettua kotiapua, erikoistunutta valmennusta, henkilökohtaista apua tai strukturoituja päivätoimintoja. Määrittämällä keskustelun laillisesti ensisijaiseksi toimenpiteeksi, hyvinvointialueille annetaan lakisääteinen porsaanreikä tarjota neuvontaa sen sijaan, että rahoitettaisiin käytännön tukea ja henkilökohtaista apua vammaispalvelulain mukaisesti.

Lisäksi, on tärkeä ymmärtää eri vammojen erityispiirteet yhteiskunnassamme. Esim. monet autistiset henkilöt käyttävät tiedostamattaan valtavasti kognitiivista energiaa neurotyypillisen käyttäytymisen matkimiseen, artikuloimiseen ja katsekontaktin ylläpitämiseen lyhyissä, virallisissa tapaamisissa välttääkseen sosiaalista stigmaa. Luvun 3 laajojen ohjeiden mukaisesti toimiva sosiaalityöntekijä voi tarkastella hyvin artikuloivaa, neurotyypilliseksi naamioitunutta autistista aikuista ja päätellä, että hänellä on korkea toimintakyky ja hän tarvitsee vain perustason sosiaalista ohjausta. Järjestelmä ei näe, että tämä lyhyt tapaaminen laukaisee päiviä kestävän autistisen loppuunpalamisen, toimintakyvyn romahduksen ja täydellisen eristäytymisen neljän seinän sisään kun vammaisen autisti tulee väärinymmärettyksi ja hänen palvelutarvettaan ei nähdä.

Luvun 3 ehdotuksessa pyritään aktiivisesti tiivistämään yksilölliset, erilliset sosiaalipalvelut laajoiksi palvelukokonaisuuksiksi. Sen sijaan, että laki säätäisi selkeitä yksilöllisiä oikeuksia tiettyihin tarpeisiin, se luottaa yleiseen ammatilliseen harkintaan hoitopaketin rakentamisessa. Tämä kehystetään "joustavuutena", jonka avulla paikallisviranomaiset voivat räätälöidä tukea saumattomasti ilman jäykkiä byrokraattisia määritelmiä. Tiettyjen palveluiden lainsäätämisen poistaminen jättää autistiset asiakkaat täysin suojaamattomiksi. Koska neuropoikkeavat tarvitsevat moninaisia ja erittäin erikoistuneita mukautuksia, jotka eivät sovi yleisiin "laajoihin

palvelukokonaisuuksiin”, järjestelmä tasoittaa heidän erityistarpeensa . Lisäksi erillisten lakisääteisten palvelumääritelmien poistaminen jättää määritelmät yksittäisten hyvinvointialueiden muuttuvien taloudellisten rajoitusten varaan.

Tämä estää kansallisen yhdenvertaisuuden ja riistää vammaisilta objektiiviset oikeudelliset perustat, joita tarvitaan hallinnollisen valituksen tekemiseen, kun esim. tietty mukautus evätään.

YK:n vammaissopimus 27/2016 vaatii, että kaikki valtion säädökset ja määräykset sisältävät toimenpiteet, joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutuminen. Ehdotuksesta puuttuu selkeä määräys siitä, kuinka sosiaalityö ja sosiaaliohjaus varmistavat vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutumisen velvoitteen täyttämisen.

Tämän lisäksi ehdotuksista puuttuu selkeä sosiaalihuoltolain 7 § mukaisen rakenteellisen sosiaalityön näkökulma, jota ilman yksilön elämänhallintaan ja toimintakykyyn kohdistuvat toimet sekä sosiaalityön merkittävä rooli yhteiskunnan eriarvoisuuden purkajana jäävät hyvin puutteellisiksi. Pelkän sosiaalityön- ja ohjauksen keinoin rakenteelliseen eriarvoisuuteen puuttuminen ei ole käytännössä mahdollista. Lisäksi niiden ensisijaisuuden korostaminen ohjaa hyvinvointialueita myöntämään vähemmän esim. vammaisten henkilöiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edellyttämiä palveluita. Tämä tarkoittaa vammaisten ja muiden sosiaalipalveluita tarvitsevien ihmisten ihmis- ja perusoikeuksien vaarantumista sekä tarjoaa porsaanreiän YK:n vammaissopimuksen lisäksi itse sosiaalihuoltolain 7 § rikkomiseen.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Esityksen mukainen lapsiperhepalvelu siirtää huomion ja vastuun neurovähemmistön lasten hyvinvoinnin toteutumisesta lapsen ja perheen kuntouttamiseen ilman perheen kohtaamien rakenteellisten esteiden asianmukaista huomiointia. Tällöin esitys ei ole toteutettavissa siten, että se vastaisi tavoitteitaan tai varmistaisi neurovähemmistön lasten ja perheiden yhdenvertaisuuden, osallisuuden sekä perusoikeuksien toteutumisen.

Toteutuessaan sellaisenaan, esityksen mukainen lapsiperhepalvelu laiminlyö sosiaalihuoltolain 7 § vaatimuksen rakenteellisesta sosiaalityöstä. Lisäksi esitys on YK:n vammaissopimuksen artiklojen 23. (kodin ja perheen kunnioittaminen), 19. (eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä), 9. (esteettömyys ja saavutettavuus) sekä 7. (vammaiset lapset) vastainen, sillä kohtuullisten mukautusten, riittävien palveluiden, itsemääräämisoikeuden, itsenäisyyden sekä osallisuuden tukemisen sijaan pyrkimyksenä on opettaa perheitä elämään yhteiskunnan normien mukaisesti ilman tukea.

Tämä on syrjintää, ja jättää tunnistamatta sen, että neurovähemmistön lasten vanhemmat kuuluvat usein itsekin neurovähemmistöön, ovat vammaisia, ja tarvitsevat vammais- ja muita sosiaalipalveluita navigoidakseen esteellisessä ja syrjivässä yhteiskunnassa. Tämän navigoinnin mahdollistaminen ja esteiden purkaminen on sosiaalihuoltolainkin mukaan sosiaalityön tehtävä. Tämä esitys kokonaisuudessaan laiminlyö niin kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, perus- ja

ihmisoikeuksia sekä yhdenvertaisuuslakia, eikä ole täten kannatettava, selkeä tai mahdollinen toteuttaa kansainvälistä ja kansallista lainsäädäntöä räikeästi rikkomatta.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain täydellinen kumoaminen jättää täysin huomiotta valtion sitovat velvoitteet vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 27 artiklan (työ ja työllisyys) nojalla, joka velvoittaa sopimusvaltiot turvaamaan ja edistämään vammaisten henkilöiden, mukaan lukien erityisiä tukipolkuja tarvitsevien, työnteko-oikeuden toteutumista.

Kuntouttava työtoiminta on usein ainoa olemassa oleva rakenteellinen mekanismi, joka kykenee vastaamaan autististen henkilöiden aistillisiin, kommunikatiivisiin ja toiminnanohjaukseen liittyviin tarpeisiin heidän siirtyessään työelämään. Neurovähemmistöön kuuluvien ihmisten pakottaminen yleisiin, mukauttamattomiin työttömyyspalveluihin ilman tätä lakisääteistä turvaverkkoa asettaa heidät alttiiksi järjestelmälliselle epäonnistumiselle ja sen seuraamuksille. Tämä on perustuslain 6 §:n mukaista epäsuoraa syrjintää ja rikkoo kansainvälisiin ihmisoikeuslakeihin sisältyvää taantumiskieltoa.

Lisäksi ehdotukset kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamisen suhteen luovat merkittävää eriarvoisuutta hyvinvointialueiden välille ja purkavat muidenkin palveluiden osalta lain hyvinvointialueille antamaa ohjausta yhdenvertaisten palveluiden toteuttamiseen.

Lisäksi suuri osa autisteista ja muusta neurovähemmistöstä on työllisyyspalveluiden asiakkaana, vaikka heidät on tosiasiassa lääketieteellisesti todetty työkyvyttömiksi. Tämän ryhmän tarpeisiin nykyisetkään palvelut eivät riitä, ja kuntouttavan työtoiminnan lakkauttaminen poistaa heiltä sen tarjoaman, jo valmiiksi riittämättömän, mahdollisuuden osallisuuteen. Esityksessä ei myöskään selkeästi todeta mitä työtoiminnan tilalle tulisi, joten riskinä näyttäytyy näiden valmiiksi syrjäytymisvaarassa ja köyhyydessä elävien henkilöiden työkyvyn ja työn teon edellytysten tukemisen puuttuminen, johtaen toimeentulon ja osallisuuden entistä suurempaan vaarantumiseen.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

Luvut 2 ja 3 eivät takaa vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta vaan aiheuttavat merkittäviä riskejä autistien ja muiden neurovähemmistön henkilöiden hyvinvoinnille poistamalla tiukkoja lakisääteisiä aikarajoja ja viivästyttämällä oikeudellisia suojatoimia.

Ennen kuin tuen tarpeen arviointi virallisesti käynnistyy, henkilö on sääntelemättömässä hallinnollisessa tyhjiössä. Tässä "esiasiakasvaiheessa" viranomaisten on tarjottava vain yleistä

"ohjausta ja neuvontaa". Koska autismi on (usein) näkymätön kognitiivinen, aisteihin liittyvä ja sosiaalinen vamma, yksilön välittömät tarpeet helposti sivuutetaan, sekä jätetään tunnistamatta alkuvaiheen aikana. Paikallisviranomaiset voivat pitää autistisen henkilön "neuvontavaiheessa" toistaiseksi välttääkseen virallisen ja kalliin tapauksen avaamisen. Tämä luo tarkoituksella porsaanreiän Suomen perustuslain 21 §:n (oikeusvarmuus) ohittamiseksi. Jos et ole virallisesti "asiakas", sinulla ei ole virallista hallinnollista asiaa. Ilman aktiivista asiaa autistinen henkilö ei voi vaatia virallista, valituskelpoista hallinnollista päätöstä (valituskelpoinen päätös), mikä riittää häneltä perustuslaillisen oikeuden riitauttaa palvelujen viivästyksiä.

Ehdotettu 3 §:n muutos muuttaa perusteellisesti arviointiprosessia korvaamalla termin "palvelutarpeen arviointi" termiin "tuen tarpeen arviointi" ja poistamalla kokonaan lakisäätteiset määräajat arvioinnin suorittamiselle.

Nykyisen lain mukaan haavoittuvassa asemassa olevilla väestöryhmillä on subjektiivinen oikeus saada palvelutarpeen arviointi kolmen kuukauden kuluessa. Tämän määräajan poistaminen tarkoittaa, että alkukeskustelun jälkeen hyvinvointialueet voivat jättää autistisen henkilön arvioinnin odottamaan toistaiseksi.

Autistiset henkilöt ovat erittäin alttiita toiminnanohjauksen toimintahäiriöille, hallinnollisissa asioissa toiminnan halvaantumiselle ja loppuunpalamiselle. He eivät kykene aggressiivisesti ajaa asioitaan eteenpäin tai patistaa virkailijoita nopeuttaamaan pysähtynyttä arviointia. Järjestelmä olettaa, että seitsemän päivän keskustelu ratkaisee välittömän stressin, jättäen huomiotta, että keskustelu ei ole palvelu. Ilman laillisesti sitovaa määräaikaa neuroepätyypilliset henkilöt kohtaavat valtavia palvelujonoja ja kokevat vakavaa mielenterveyden heikkenemistä odottaessaan kuukausia mahdollista virallista tukisuunnitelmaa. Tämä rikkoo suoraan sopimussarjan 27/2016 (YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimus) 5 artiklaa (syrjimättömyys) ja 19 artiklaa (itsenäinen elämä). Korvaamalla tiukat palvelujen toimitusajat keskustelullisella "joustavuudella" valtio siirtää järjestelmää kohti epäsuoraa syrjintää. Yksilöt, joilla on näkyviä, fyysisesti mitattavia tarpeita, asetetaan aina etusijalle resurssipulassa olevien hyvinvointialuiden toimesta, kun taas autistiset henkilöt, joilla on piileviä toiminnanohjauksen vaikeuksia tai aistivaikeuksia, työnnetään loputtoman, määräajattoman jonon hännille.

**9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4)
Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?**

Ei

Perustelut tiiviisti?

Luvut 2 ja 3 eivät takaa vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta vaan aiheuttavat merkittäviä riskejä autistien ja muiden neurovähemmistön henkilöiden hyvinvoinnille poistamalla tiukkoja lakisääteisiä aikarajoja ja viivästyttämällä oikeudellisia suoja-toimia.

Ennen kuin tuen tarpeen arviointi virallisesti käynnistyy, henkilö on sääntelemättömässä hallinnollisessa tyhjiössä. Tässä "esiasiakasvaiheessa" viranomaisten on tarjottava vain yleistä "ohjausta ja neuvontaa". Koska autismi on (usein) näkymätön kognitiivinen, aisteihin liittyvä ja sosiaalinen vamma, yksilön välittömät tarpeet helposti sivuutetaan, ohitetaan tai jätetään tunnistamatta alkuvaiheen aikana. Tämä johtuu autistisen sosiaalisen kommunikaation virheellisestä tulkitsemisesta sekä toimintakyvyn epätasaisuudesta, jolloin luotettavaa kuvaa henkilön toimintakyvystä ei ole mahdollista saada yhden tapaamisen tai ensivaikutelman perusteella.

Paikallisviranomaiset voivat pitää autistisen henkilön "neuvontavaiheessa" toistaiseksi välttääkseen virallisen ja kalliin tapauksen avaamisen. Tämä luo tarkoituksella porsaanreiän Suomen perustuslain 21 §:n (oikeusvarmuus) ohittamiseksi. Jos et ole virallisesti "asiakas", sinulla ei ole virallista hallinnollista asiaa. Ilman aktiivista asiaa autistinen henkilö ei voi vaatia virallista, valituskelpoista hallinnollista päätöstä (valituskelpoinen päätös), mikä riittää häneltä perustuslaillisen oikeuden riitauttaa palvelujen viivästyksiä. Koska autistien toimintakykyä arvioidaan systemaattisesti virheellisesti sosiaalisen vamman sekä epätasaisen kykyprofiilin johdosta, porsaanreikä luo heille erityisen korostuneen riskin perustuslain rikkomuksille heidän kohdallaan.

Ehdotettu 3 §:n muutos muuttaa perusteellisesti arviointiprosessia korvaamalla termin "palvelutarpeen arviointi" termiin "tuen tarpeen arviointi" ja poistamalla kokonaan lakisääteiset määräajat arvioinnin suorittamiselle. Nykyisen lain mukaan haavoittuvassa asemassa olevilla väestöryhmillä on subjektiivinen oikeus saada palvelutarpeen arviointi kolmen kuukauden kuluessa. Tämän määräajan poistaminen tarkoittaa, että alkukeskustelun jälkeen hyvinvointialueet voivat jättää autistisen henkilön arvioinnin odottamaan toistaiseksi.

Autistisilla henkilöillä on merkittäviä toiminnanohjaukseen liittyviä rajoitteita, ja tarvitsevat vahvaa tukea hallinnollisissa asioissa, välttääkseen toiminnan halvaantumisen sekä autistien uupumuksen, jossa toimintakyky romahtaa merkittävästi ja usein pitkäaikaisesti/pysyvästi. Autistit eivät kykene aggressiivisesti ajamaan asioitaan eteenpäin tai patistamaan virkailijoita nopeuttamaan pysähtynyttä arviointia. Järjestelmä olettaa, että seitsemän päivän keskustelu ratkaisee välittömän stressin, jättäen huomiotta, että keskustelu ei ole palvelu. Autistien merkittävät toimintarajoitteet ja yhteiskunnan vammauttavat esteet edellyttävät pitkäaikaisia YK:n vammaissopimuksen artikla 19 mukaisen itsenäisyyden ja osallisuuden turvaavia palveluita sekä rakenteellisen sosiaalityön kautta tapahtuvaa esteiden poistamista ja saavutettavuuden edistämistä (artikla 9).

Ilman laillisesti sitovaa määräaikaa neurovähemmistön henkilöt kohtaavat valtavia palvelujonoja ja kokevat vakavaa mielenterveyden ja fyysisen toimintakyvyn heikkenemistä odottaessaan kuukausia mahdollista virallista tukisuunnitelmaa. Tämä rikkoo suoraan sopimussarjan 27/2016 (YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimus) 5 artiklaa (syrjimättömyys) ja 19 artiklaa (itsenäinen elämä). Korvaamalla tiukat palvelujen toimitusajat keskustelullisella "joustavuudella" valtio siirtää

järjestelmää kohti epäsuoraa syrjintää. Yksilöt, joilla on näkyviä, fyysisesti mitattavia tarpeita, asetetaan aina etusijalle resurssipulassa olevien hyvinvointialuiden toimesta, kun taas autistiset henkilöt, joilla on usein näkymättömiä sosiaalisia vammoja, toiminnanohjauksen rajoitteita sekä aistiprosessoinnin ja säätelyn poikkeavuutta (aistivamma), työnnetään loputtoman, määrääjättoman jonon hännille.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Luvussa 4 (Asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä) ehdotetut rakenteelliset muutokset eivät ole selkeitä eivätkä vammaisten henkilöiden kannalta oikeudenmukaisia. Muotoilussa sivuutetaan täysin neurovähemmistöön kuuluvat sekä muut vammaiset henkilöt, joiden tuen tarve on pitkäaikainen ja pysyvä. Vaikuttavuus kehystetään siten, että tavoitteena on palveluista mahdollisimman nopeasti eroon pääseminen, vaikka vammaisten kohdalla tämä ei ole mahdollista tai edes YK:n vammaissopimuksen näkökulmasta laillista (artiklat 9, 19, 20, 24, 25 sekä 26). Palvelut mahdollistavat itsenäisen elämän ja osallisuuden sekä vammaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen.

Luonnos muuttaa nimetyn työntekijän määräämisen perusvaatimuksia niin, että haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien nimetyn työntekijän oikeus muuttuu ehdolliseksi "Omatyöntekijä määrätään vain, jos asiakkaan tuen tarpeet sitä ehdottomasti edellyttävät." Kuten asiantuntijoiden oikeudellisissa arvioinneissa on todettu, ilmaus "jos tarpeet sitä edellyttävät" on erittäin subjektiivinen ja luo vaihtelevat paikalliset tulkinnat ja eriarvoisuuden mm. vammaisryhmien välille. Taloudellisesti vaikeassa tilanteessa olevat hyvinvointialueet tulkitsevat tämän lausekkeen luonnollisesti mahdollisimman suppeasti vähentääkseen henkilöstön työmäärää.

Koska autismi on näkymätön kognitiivinen, aisteihin liittyvä ja sosiaalinen vamma, autistista henkilöä, joka pystyy puhumaan ja kommunikoimaan vuorovaikutuksessa sosiaaliviranomaisten kanssa lyhyen "tuen tarpeen arvion" aikana, pidetään "ei tarvitsevana" kun arvioidaan omatyöntekijän tarvetta. Järjestelmä ei tunnista, että ilman yhtä johdonmukaista ammatillista koordinaattoria, autistinen henkilö joutuu kertomaan traumaattisen tai monimutkaisen historiansa eri työntekijälle joka kerta kun hän on vuorovaikutuksessa viranomaisten kanssa. Tämä voi laukaista vakavan toimintakyvyn romahtamisen ja kyvyttömyyteen jatkaa tarvittavien palveluiden hakemista oman toimintakyvyn minimitason varmistamiseksi. Tällöin uusi laki mahdollistaa sen, että sosiaalipalvelut, joiden tarkoituksena on poistaa asiakkaan kohtaamia esteitä muodostuu itsessään syrjiväksi, esteelliseksi byrokratiakoneistoksi, jonka puitteissa voidaan evätä autistien perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen sekä oikeusturva vetoamalla sosiaaliviranomaisen subjektiiviseen tulkintaan autistin toimintakyvystä.

Hallinnollisten kustannusten säästämiseksi muutoksella heikennetään palveluista ja niiden tarpeista päättävien työntekijön koulutusvaatimuksia niin, että aikaisemmin monimutkaisia tarpeita, ml. vammaispalveluita tarvitsevilla asiakkailla, on vaadittu olevan vastuutyöntekijänä yliopistokoulutuksen saanut sosiaalityöntekijä. Sen sijaan, uusi ehdotus sallii yleisen sosiaaliohjaajan tai tarvittaessa jopa muun kuin sosiaalihuollon henkilöstön palkkaamisen. Ammatillisten pätevyys kynnysten lieventäminen on tuhoisaa neurovähemmistön kannalta. Autistisilla henkilöillä on syvästi

monimutkaiset ja vaihtelevat kykyprofiilit, joissa kognitiiviset erinomaisetkin kyvyt ovat rinnakkain mm. piilevien aistirajoitteiden ja toiminnanohjaukseen liittyvän vamman kanssa. Ei-erikoistunut työntekijä, jolla ei ole erityistä vammais- ja neurovähemmistöön liittyvää koulutusta, ei pysty kartoittamaan näitä tarpeita riittävästi tai asianmukaisesti. Tämä johtaa riittämättömiin palveluihin tai palveluiden eväämiseen ymmäryksen ja/tai koulutuksen puutteen vuoksi.

Asiakassuunnitelma ei ole vain sisäinen muistio vaan se on ensisijainen oikeudellinen työkalu, jota käytetään asiakkaan erityisten tarpeiden perustason määrittämiseen. Jos suunnitelma ei sanele tarkasti konkreettisia mukautuksia (esim. "Vaatii aistineutraalin asunnon kaukana liikenteestä" tai "Vaatii täsmälleen 4 tuntia viikoittaista ennakoivaa toiminnanohjauksen tukea"), siitä tulee täysin hyödytön. Kun paikalliset hyvinvointialueet myöntävät yleisiä palvelupaketteja räätälöityjen mukautusten sijaan, autistinen henkilö menettää objektiivisen oikeudellisen näytön, jota tarvitaan virallisen hallinnollisen valituksen tekemiseen. Ehdotus vähentää asiakassuunnitelmien pakollista tarkistamista ja päivittämistä. Tämä on erityisen haitallista kriittisten elämänmuutosten aikana, kuten autistisen nuoren siirtyessä koulusta aikuisuuteen tai aikuisen siirtyessä asumisjärjestelyjen välillä. Ilman tiukkoja lakisääteisiä vaatimuksia, jotka pakottavat asiakassuunnitelman oikea-aikaiseen tarkistamiseen, autistiset henkilöt jäävät järjestelmässä väliinputoajiksi ja yhteiskunnallisen syrjäyttämisen kohteeksi.

Suomen perustuslain 21 § (Oikeusturva): Sekä omatyöntekijän määräämisen että asiakassuunnitelman toteuttamisen tekeminen erittäin subjektiiviseksi riittää kansalaiselta ennustettavan oikeudellisen perustan. Oikeudet muuttuvat riippuvaisiksi asuinkunnasta tai hyvinvointialueesta, mikä loukkaa suoraan alueellista tasa-arvoa.

YK:n vammaisyleissopimus, artikla 12 (Yhdenvertainen kohtelu lain edessä) ja artikla 19 (Itsenäinen elämä): Sopimussarjan 27/2016 mukaan valtio on velvollinen tarjoamaan erityistukea, jota vammaiset ihmiset tarvitsevat voidakseen käyttää oikeustoimikelpoisuuttaan ja valita asumisjärjestelynsä. Pakollisen, pätevän nimetyn työntekijän poistaminen altistaa autistiset ihmiset byrokraattiseen sokkeloon, jossa he eivät voi fyysisesti vammansa takia navigoida yksin, mikä estää heitä käytännössä nauttimasta kansainvälisistä ihmisoikeuksistaan.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Suomen perustuslain 19 §:n mukaan valtion on taattava riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Autistisen lapsen kohdalla tämä tarkoittaa ennakoivia, ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä – kuten aistiystävällistä kotiapua, rutiineja rakentavaa tukea, erikoistunutta neurovahvistavaa valmennusta ja mukautettuja iltapäivätoimintoja. Tehokkaan, ennaltaehkäisevän tukiverkoston ja palveluratkaisuiden luominen neuroepätyypilliselle lapselle on väistämättä erittäin vaativaa ja räätälöityä.

Jos sosiaalityöntekijä hukkuu rajoittamattomaan työmäärään, hänellä ei ole hallinnollista kapasiteettia laatia näitä räätälöityjä ennaltaehkäiseviä suunnitelmia. Sen sijaan, jos järjestelmä perustuu kriisilähtöiseen hallintaan, yhteiskunnalliset palvelut puuttuvat asiaan vasta, kun autistinen lapsi on kärsinyt täydellisen romahduksen tarpeellisten mukautusten ja palveluiden puuttuessa hänen arjestaan. Näiden palveluiden ja mukautusten puuttuessa pidemmän aikaa, autistilapsi voi sairastua psyykkisesti, tulla koulupudokkaaksi tai joutua sijoitukseksi kodin ulkopuolelle. Tässä

vaiheessa yhteiskunnan toimimattomat rakenteet ovat täysin siivuuttaneet erityislapsen, vammaisen autistin, erityisesti tarpeet ja lapsen hyvinvointi vakavasti vaarannettu, mahdollisesti jopa pysyvästi.

Tiukka työmäärän rajoitus varmistaa, että sosiaalityöntekijällä on hallinnollisesti riittävästi aikaa laatia lapsen suunnitelmaan nimenomaisia, yksilöllisiä lausekkeita (esim. dokumentoimalla asumisen edellyttämät tarkat aistilliset mukautukset tai viikoittaiseen toiminnallisen ohjaukseen tarvittavat tarkat tuntimäärät). Jos työmäärän lakisääteinen rajoitus puuttuu tai se ohitetaan, asiakassuunnitelmista tulee epämääräisiä ja valituskelvottomia, mikä riistää lapselta hänen perustuslaillisen oikeutensa ennustettavaan oikeudelliseen tasoon ja suojeluun. Suomen ratifioima YK:n vammaisyleissopimus 27/2016 velvoittaa valtion oikeudellisesti varmistamaan, että lapsen etu on ensisijaisesti otettu huomioon kaikissa yhteiskunnallisissa toimissa. Lisäksi artikla 7 määrää, että vammaisilla lapsilla on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä kaikista heitä koskevista asioista.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

Suomen perustuslain 19 §:n mukaan valtion on taattava riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Autistisen lapsen kohdalla tämä tarkoittaa ennakoivia, ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä – kuten aistiystävällistä kotiapua, rutiineja rakentavaa tukea, erikoistunutta neurovahvistavaa valmennusta ja mukautettuja iltapäivätoimintoja. Tehokkaan, ennaltaehkäisevän tukiverkoston ja palveluratkaisuiden luominen neuroepätyypilliselle lapselle on väistämättä erittäin vaativaa ja räätälöityä.

Jos sosiaalityöntekijä hukkuu rajoittamattomaan työmäärään, hänellä ei ole hallinnollista kapasiteettia laatia näitä räätälöityjä ennaltaehkäiseviä suunnitelmia. Sen sijaan, jos järjestelmä perustuu kriisilähtöiseen hallintaan, yhteiskunnalliset palvelut puuttuvat asiaan vasta, kun autistinen lapsi on kärsinyt täydellisen romahduksen tarpeellisten mukautusten ja palveluiden puuttuessa hänen arjestaan. Näiden palveluiden ja mukautusten puuttuessa pidemmän aikaa, autistilapsi voi sairastua psyykkisesti, tulla koulupudokkaaksi tai joutua sijoitukseksi kodin ulkopuolelle. Tässä vaiheessa yhteiskunnan toimimattomat rakenteet ovat täysin siivuuttaneet erityislapsen, vammaisen autistin, erityisesti tarpeet ja lapsen hyvinvointi vakavasti vaarannettu, mahdollisesti jopa pysyvästi.

Tiukka työmäärän rajoitus varmistaa, että sosiaalityöntekijällä on hallinnollisesti riittävästi aikaa laatia lapsen suunnitelmaan nimenomaisia, yksilöllisiä lausekkeita (esim. dokumentoimalla asumisen edellyttämät tarkat aistilliset mukautukset tai viikoittaiseen toiminnallisen ohjaukseen tarvittavat tarkat tuntimäärät). Jos työmäärän lakisääteinen rajoitus puuttuu tai se ohitetaan, asiakassuunnitelmista tulee epämääräisiä ja valituskelvottomia, mikä riistää lapselta hänen perustuslaillisen oikeutensa ennustettavaan oikeudelliseen tasoon ja suojeluun. Suomen ratifioima YK:n vammaisyleissopimus 27/2016 velvoittaa valtion oikeudellisesti varmistamaan, että lapsen etu on ensisijaisesti otettu huomioon kaikissa yhteiskunnallisissa toimissa. Lisäksi artikla 7 määrää, että vammaisilla lapsilla on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä kaikista heitä koskevista asioista.

Suomen perustuslain 19 §:n mukaan valtion on taattava riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Autistisen lapsen kohdalla tämä tarkoittaa ennakoivia, ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä – kuten aistiystävällistä kotiapua, rutiineja rakentavaa tukea, erikoistunutta neurovahvistavaa valmennusta ja mukautettuja iltapäivätoimintoja. Tehokkaan, ennaltaehkäisevän tukiverkoston ja palveluratkaisuiden luominen neuroepätyypilliselle lapselle on väistämättä erittäin vaativaa ja räätälöityä.

Jos sosiaalityöntekijä hukkuu rajoittamattomaan työmäärään, hänellä ei ole hallinnollista kapasiteettia laatia näitä räätälöityjä ennaltaehkäiseviä suunnitelmia. Sen sijaan, jos järjestelmä perustuu kriisilähtöiseen hallintaan, yhteiskunnalliset palvelut puuttuvat asiaan vasta, kun autistinen lapsi on kärsinyt täydellisen romahduksen tarpeellisten mukautusten ja palveluiden puuttuessa hänen arjestaan. Näiden palveluiden ja mukautusten puuttuessa pidemmän aikaa, autistilapsi voi sairastua psyykkisesti, tulla koulupudokkaaksi tai joutua sijoitukseksi kodin ulkopuolelle. Tässä vaiheessa yhteiskunnan toimimattomat rakenteet ovat täysin siivuuttaneet erityislapsen, vammaisen autistin, erityisesti tarpeet ja lapsen hyvinvointi vakavasti vaarannettu, mahdollisesti jopa pysyvästi.

Tiukka työmäärän rajoitus varmistaa, että sosiaalityöntekijällä on hallinnollisesti riittävästi aikaa laatia lapsen suunnitelmaan nimenomaisia, yksilöllisiä lausekkeita (esim. dokumentoimalla asumisen edellyttämät tarkat aistilliset mukautukset tai viikoittaiseen toiminnallisen ohjaukseen tarvittavat tarkat tuntimäärät). Jos työmäärän lakisääteinen rajoitus puuttuu tai se ohitetaan, asiakassuunnitelmista tulee epämääräisiä ja valituskelvottomia, mikä riistää lapselta hänen perustuslaillisen oikeutensa ennustettavaan oikeudelliseen tasoon ja suojeluun. Suomen ratifioima YK:n vammaisyleissopimus 27/2016 velvoittaa valtion oikeudellisesti varmistamaan, että lapsen etu on ensisijaisesti otettu huomioon kaikissa yhteiskunnallisissa toimissa. Lisäksi artikla 7 määrää, että vammaisilla lapsilla on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä kaikista heitä koskevista asioista.

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Ehdotus ei ole selkeä eikä se varmista lakisääteisten oikeuksien toteutumista kuten aikaisemmissa lausuntokohdissa olemme lausuneet. Luvussa 5 rajoitetaan sosiaalityöntekijöiden erityistehtävien määrittelyä poistamalla vammaisten automaattinen oikeus pätevään palvelutarpeenarvioon ja rajoittamalla mahdollisuuksia saada valituksenalaisia hallintopäätöksiä. Tämä muutos siirtää vastuun arvioinnista ja palvelujen suunnittelusta heikommin koulutetulle henkilökunnalle, mikä uhkaa autististen ja muiden vammaisten laillisia oikeuksia ja heidän tarvitsemiaan palveluita.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

katso aikaisemmat perustelut

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Kirjaamisvaatimusten keventäminen asettaa asiakkaat keskenään eriarvoiseen asemaan, jos kirjaamisvelvoitetta ei ole jatkossa selkeästi kirjattu lakiin ja päätösvalta jää yksittäiselle sosiaalityöntekijälle. Lisäksi autistit ja muut vammaiset ovat vammansa vuoksi pitkäaikaisessa - usein elämänmittaisessa - tuen tarpeessa, johon ei voida vastata vain sosiaaliohjauksen keinoin.

Kirjaamisvelvoitteen kevennys uhkaa jo valmiiksi huonosti toteutuvia vammaisten oikeuksia ja heikentää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia valittaa päätöksistä, jotka ovat mm. YK:n vammaissopimuksen vastaisia. Moni vammaisen, erityisesti autistit ja kuulovammaiset, tarvitsevat sovitut asiat selkeinä päätöksinä, jotta voivat esteettömästi hahmottaa mitä palveluita on sovittu, mille ajalle ja kuinka niitä voidaan tarvittaessa muuttaa. Ilman selkeitä kirjallisia päätöksiä, palvelut ja niihin liittyvät hakemus- ja valitusprosessit eivät ole kaikille vammaisille esteettömiä.

Ehdotuksen tavoitteena on lieventää ammatillisen sosiaalityön kirjaamisvaatimuksia hallinnollisten kustannusten säästämiseksi. Tämä on välittömässä ristiriidassa vammaisyleissopimuksen 12 artiklan (Yhdenvertainen kohtelu lain edessä) ja perustuslain 21 §:n (Oikeusturva) kanssa. Näkymättömät ja sosiaaliset vammat vaativat huolellista ja ammattimaista dokumentointia, jotta yksilön kohtaamien rakenteellisten esteiden tarkka luonne voidaan selvittää. Kun kirjaamisstandardeja löysennetään, monimuotoiset tuen tarpeet – kuten aistiylikuormitus, sosiaalisen kommunikaation poikkeavuus (sosiaalinen vamma) ja toiminnanohjaukseen liittyvät rajoitteet – jäävät määrittämättä. Ilman kirjallista näyttöä neurovähemmistön asiakkaat jäävät oikeudellisesti haavoittuviksi, jolloin heiltä riistetään konkreettinen dokumentaatio, jota tarvitaan mielivaltaisista palvelun epäämisistä valittamiseen tai vammaispalvelulain mukaisten palvelujen saamiseen.

Kirjaamis vaatimusten keventäminen on siis käytännössä dokumentointistandardien alentamista, jonka tarkoitus on ainoastaan taloudelliset säästöt pyrkimällä siirtämään sosiaalihuollon kirjaukset kokonaan asiakastietolain piiriin samalla kun sosiaalityön ammattilaisten kirjaamisvelvoitteita höllennetään ja vähennetään hallinnollisen ajan säästämiseksi. Kirjaamisstandardien laaja höllennyttäminen ja hyvinvointialueiden budjettien leikkaaminen asettaa paikallisille viranomaisille valtavan paineen tulkita tarpeita suppeasti.

Vammaissopimuksen 16. artiklan kohdassa 3 todetaan, että: ”Kaikkien hyväksikäytön, väkivallan ja väärinkäytösten muotojen esiintymisen estämiseksi sopimusosapuolet varmistavat, että riippumattomat viranomaiset seuraavat tehokkaasti kaikkia vammaisten henkilöiden palvelemiseen tarkoitettuja tiloja ja ohjelmia.” Kirjaamisvelvoitteen keventäminen siis vaarantaa suoraan vammaisten oikeuksien toteutumisen.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Pitkäaikaisen tuetun asumisen asiakasmaksujen enimmäismäärien korottaminen on suoraan ristiriidassa vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 28 artiklan (riittävä elintaso ja sosiaaliturva) kanssa. Artikla 28 edellyttää nimenomaisesti valtiolta vammaisten henkilöiden elinolosuhteiden jatkuvaa parantamista ilman syrjintää. Tuetussa asumisympäristössä asuvat autistiset ja sosiaalisesti vammaiset aikuiset elävät usein minimaalisilla työkyvyttömyyseläkkeillä. Asiakasmaksujen korottaminen hyvinvointi alueiden budjettivajeiden kattamiseksi vie suoraan vammaisten henkilöiden käytettävissä olevia tuloja. Tämä pakottaa taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevat vammaiset henkilöt suhteelliseen köyhyyteen,

rajoittaa heidän itsemääräämisoikeuttaan ja luo täydellistä eriarvoisuutta, mikä rikkoo perustuslain 19 §:n 1 momenttia, joka takaa välttämättömän toimeentulon ja hoidon.

Sosiaalihuoltolain ja asiakasmaksulain ehdotetut muutokset rikkovat Suomen perustuslakia ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa yleissopimusta (SopS 27/2016) korottamalla palvelumaksuja ja vähentämällä kuntouttavaa työtä. Erityisiä huolenaiheita ovat mahdolliset ristiriidat perustuslaillisten oikeuksien kanssa perustoimeentuloon ja yhdenvertaisuuteen sekä sopimusperusteisten oikeuksien kanssa itsenäiseen elämään. Muutokset, jotka koskevat ympärivuorokautisen palveluasumisen ja kotihoidon asiakasmaksujen korotuksia rikkovat perustuslain sosiaaliturvatakuuta (19 §) rajoittamalla vammaisten henkilöiden pääsyä välttämättömiin palveluihin ja siten yhdenvertaisuuden ja taantumattomuuden periaatteita. Lisäksi nämä muutokset ovat ristiriidassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 27/2016) kanssa, erityisesti itsenäisen asumisen (19 artikla) ja riittävän elintason (28 artikla) osalta. Ehdotetut korotetut asiakasmaksut pitkäaikaisesta asumisesta ja hoidosta leikkaa suoraan rahoitusta korottamalla pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakasmaksujen enimmäismääriä. Koska monet vammaiset henkilöt ovat pysyvästi riippuvaisia palveluasumisesta, näiden palvelumaksujen korottaminen jättää vammaisille henkilöille huomattavasti pienemmät käytettävissä olevat tulot, mikä lisää suhteellisen köyhyyden ja taloudellisen riippuvuuden riskiä. Tämä rikkoo Suomen perustuslain 19 §:ää, jossa määrätään, että valtion on taattava tarvittava hoito ja riittävät sosiaalipalvelut niille, jotka eivät voi niitä saada.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

Muutokset lisäävät myös laajempia valvonta- ja tiedonjakoriskejä. Osana lainsäädäntömuutosehdotusta sosiaalimenojen leikkaamiseksi, on täydentäviä muutoksia, jotka lisäävät viranomaisten valtuuksia päästä käsiksi yksilöiden taloudellisiin tietoihin ja käyttää valvontateknologioita ilman nimenomaista suostumusta. Vammaiset ihmiset, jotka ovat vahvasti riippuvaisia kotihoidosta tai digitaalisista julkisista hyvinvointijärjestelmistä, kohtaavat näin suhteettoman uhan yksityisyyden suojalleen. Automaattinen seuranta tai tunkeileva tietojen tarkastus/tarkastelu vaarantaa henkilökohtaista yksityisyyttä. Tämä on ristiriidassa perustuslain 10 §:n (oikeus yksityisyyteen) ja EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR) tiukkojen vaatimusten kanssa.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Lakiehdotuksen taloudellisissa vaikutusarvioissa on sivuutettu täysin neurovähemmistön, ml. autistien ja muiden vammaisten ulossulkemisen ja syrjäyttämisen taloudelliset kustannukset koko yhteiskunnalle. Tukea tarvitsevat autistit siirtyvät raskaampien palveluiden (lastensuojelu, sairaalahoito) piiriin, kun tuen tarpeisiin ei vastata ajoissa ja tuki on muodoltaan asiakkaan normalisointiin pyrkivää sivuuttaen täysin rakenteelliset tekijät (mm. esteellisyys). Nämä ehdotetut toimet tulevat taloudellisesti hyvin kalliiksi heikentäen samalla vammaisten ihmis- ja perusoikeuksien toteutumista.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Suomen oikeusperiaatteiden mukaan sosiaalihuoltolaki toimii ensisijaisena yleislakina. Ja vammaispalvelulaki on erityislaki. Kunnat ja hyvinvointi alueet ovat lain mukaan velvollisia arvioimaan, voidaanko henkilön tarpeet täyttää peruspalveluilla, ennen kuin ne myöntävät erityisiä vammaispalveluita. Koska autismin ja sosiaalisten vammojen osalta puuttuu usein näkyviä, fyysisiä tarpeita, portinvartijat (ml. sosiaalityöntekijät) yrittävät usein käsitellä autistisia henkilöitä yleisten peruspalveluiden kautta. Rahoituksen vähentäminen, dokumentointistandardien heikentäminen ja kuntouttavan työtoiminnan lain poistaminen ensisijaisesta laista luo rakenteellisen pullonkaulan. Näin autistiset henkilöt ohjataan perus sosiaalihuolto järjestelmiin, joille ei ole laissa määritelty yhdenvertaisuus velvoite käytäntöjä, rahoitusta tai erityisohjelmia varmistamaan vammaisten henkilöiden oikeudet. Kun nämä sosiaalipalvelut epäonnistuvat täyttämään mm. autistien palvelutarpeen, on autistien kohtuuttomasti taisteltava todistaakseen olevansa oikeutettu erityisiin vammaispalveluihin. Tämä rakenteellinen (ja ehkä tarkoituksenmukainen) epäkohta ehdotetussa lainsäädännössä vaarantaa perustuslain, 26/2016 vammaissopimuksen ja vammaispalvelulain toteutumisen yhdenvertaisesti kaikille vammaisille henkilöille.

Äskettäin vammaispalvelulain 2. pykälässä käyttöön otettu "elämänvaiherajoitus" pyrkii erottamaan toisistaan yksinomaan vammasta johtuvat tarpeet tyypillisestä ikääntymisestä tai elämänvaiheista johtuvista tarpeista. Uusi lakiehdotus ja vammaispalvelulain 2. Pykälän "elämänvaiherajoitus" aiheuttaa vahvan ja todennäköisen vaaran neurovähemmistölle, kuten autisteille. Kun yleiset sosiaalipalvelut höllentävät dokumentoinnin tarkkuutta, neurovähemmistön vaihteleva toimintakyky ja siihen liittyvät pysyvät kognitiiviset ja sosiaalisen toiminnan ja toiminnanohjauksen haasteet jäävät todennäköisesti kirjaamatta, sillä arvioijat voivat helposti sivuuttaa autistisen nuoren tai aikuisen kamppailut yleisinä "elämänvaihevaikeuksina" tai motivaation puutteena sen sijaan, että ne olisivat erilaisen neurologisen kehityksen piirteitä, jotka vaatisivat kohdennettua tukea vammaispalvelulain nojalla. Tämä rikkoo nimenomaisesti vammaisyleissopimuksen 5. artiklaa (tasa-arvo ja syrjimättömyys). Esitysluonnoksessa ei ole eritelty sitä, millä tavoin Suomi pystyy edes nykyisellä puutteellisella tasolla toteuttamaan 2016 ratifioimaansa YK:n vammaissopimusta.

Hautaniemi Paula
Neurovähemmistön Aktivistit ry

Ballew Johanna
Neurovähemmistön Aktivistit ry - Neurovähemmistön Aktivistit ry ja
nuorisajaosto Nuoret Aktivistit